

Posudek oponenta na magisterskou práci

Eliška Zamouřilová, Rozhlasové vysílání v době multimediálních prostředků, magisterská práce, HAMU, Praha 2022

Eliška Zamouřilová zvolila pro svoji závěrečnou magisterskou práci velmi aktuální téma existence a koexistence, funkce, respektive funkčního přehodnocení dnes již klasického „tradičního“ média, kterým je rozhlas. Již v titulu své práce velmi správně naznačila, že ji půjde o to, jakým způsobem se rozhlas a jeho vysílání dokázalo přizpůsobit současnosti, v níž po nástupu televize v třicátých a v Evropě zejména v padesátých letech, rozhlas čelí dalším konkurenčním digitálním médiím. Jako by navazovala na známou tezi Marshalla McLuhana, v níž konstatuje, což volně parafrázuji, že „starší“ médium musí reagovat na vznik „nového“ tak dlouho, dokud nenajde svoji novou funkci.

Autorka po stručném a v zásadě výstižném popisu historie rozhlasového vysílání věnuje pozornost kategorizaci a analýze současné situace. V této kapitole mohla možná ještě autorka zmínit existenci organizace OIRT, která se v devadesátých letech do EBU začlenila. Velmi trefná je kapitola 2.2 „Dnešní užívání rozhlasu“, kde autorka i na základě svého dotazníkového šetření analyzuje funkci a poslechové situace dnešního rozhlasového vysílání i nejrůznější média, na nichž je vysílání posloucháno. Ukazuje i na základní členění rozhlasových stanic i způsoby jejich financování a další parametry jako je dosah vysílání a možnosti dané digitálním šířením. Tato klasifikace je velmi zdařilá a postihuje současnou situaci velmi dobře včetně rozdílu mezi vysíláním DAB a internetovým rozhlasem. Analýzu rozhlasového trhu opírá o legislativní předlohy a ukazuje rozdíly mezi veřejnoprávním rozhlasem a soukromými stanicemi včetně jejich regulativních předloh a současných finančních problémů veřejnoprávních médií, kde se dostává k naprosto aktuální situaci. Popisuje i jednotlivé vlastnické skupiny, které ovládají mediální trh v oblasti rozhlasového vysílání, své závěry opírá o hodnověrné statistické údaje a užitečné grafy. V kapitole 5 velmi zdařile nejen ukazuje na členění stanic podle dosahu (celoplošné, regionální a nadregionální), ale dokázala popsat velmi zdařile i základní obsahové a programové zaměření jednotlivých stanic, v části 5.4 „In-store rádia“ ukazuje i na další možné funkce rozhlasového vysílání v rámci prodejních prostorů jako účinného nástroje psychologického působení na zákazníky a marketingu. Tuto podkapitulu považuji za velmi důležitou, autorka ukazuje i na snahu jednotlivých obchodů a obchodních řetězců pracovat s hudební tvorbou nezastupovanou OSA a INTERGRAMem, což znamená úsporu nákladů za autorské poplatky (spolupráce s IS Media – na svých stránkách nabízí tato společnost 30 – 70 procent úspory ve srovnání s poplatky OSA a Intergram, pozn. jš).

V kapitole 6 se Eliška Zamouřilová zabývá rozbořením poslechovosti rozhlasových stanic na základě oficiálních průzkumů agentur STEM/MARK a Median. Jednotlivé údaje a grafy jsou velmi přesně interpretovány podle nejrůznějších parametrů mimo jiné včetně analýzy podílu starších a novějších děl a skladeb domácích a zahraničních autorů.

Práce se zabývá i samotnou metodou a technologií měření poslechovosti metodou Radioprojektu a přináší i citace z kritických hlasů vůči této metodě a návrh jiných analytických metod a nástrojů, které by více odpovídaly dnešnímu digitálnímu a digitalizujícímu se (internetovému) světu a prostředí.

Ukazuje na výhody systému adMeter, ale i na jeho značnou finanční náročnost.

Velmi oceňuji zařazení kapitoly 7 Rozhlasové kvóty – autorka zde otevírá velmi často a delší dobu diskutovanou otázku možnosti určit normativně podíl domácí a zahraniční produkce ve vysílání rozhlasových stanic. Myslím si, že správně zůstala v rovině hledání odpovědi, protože zcela jasná odpověď není úplně zřejmá. Proto i uvedení argumentů pro a proti považuji za velmi dobrý způsob, jak se s touto problematikou vyrovnat. Otázka, která má svoji naléhavost zejména v oblasti nonartificiální hudby, má jak obsahovou rovinu a potřebnou nutnost udržet kontakt a užitečnou konkurenci v konfrontaci se zahraničí tvorbou, tak rovinu finanční, což znamená stále sílící „odliv“ českých prostředků do zahraničí zejména do USA a UK. To je zejména pro veřejnoprávní média, financovaná z peněz českých (domácích) daňových poplatníků, respektive koncesionářů, nesmírně citlivá otázka. Zřejmě právě v jejich případě by možnost takové limitace (kvót) byla dobře zdůvodnitelná. Obtížněji by to zřejmě bylo v případě soukromých médií. Právě na toto téma bych chtěl s autorkou magisterské práce debatovat a slyšet její názory. (Jen jako dodatek k historii ideologických důvodů limitů před rokem 1989 mohu uvést jako tehdejší pracovník hudební redakce, že limit 25 procent tzv. západní produkce se běžně obcházel, tehdejší ručně psané playlisty, kterými se například vykazovalo ranní vysílání, totiž obcházely tento limit tím, že uváděly místo skutečně vysílané produkce fiktivní skladby českých nebo slovenských autorů, tehdejší kontrola byla možná jen přímým poslechem vedoucího pracovníka, který ovšem nemohl všechno poslouchat (tehdejší vedení pak často hovořilo o tzv. aktovkové dramaturgii - vysílání tzv. neschválených skladeb z přinesených LP desek, což bylo sice zakázáno, ale úspěšně obcházeno, pozn. jš).

Je velmi dobře, že autorka uvádí v této kapitole i příklady ze zahraničí včetně nám nejbližšího Slovenska. Jinak v terminologii ekonomie jde de facto o subvencování určitého produktu, což by ovšem v rámci EU nebyla žádná výjimka a příkladů na subvencování a tudíž jistou deformaci trhu bychom našli bezpočet.

Autorka na téma kvótování uspořádala i dotazníkové šetření a uvádí citace některých odpovědí.

V závěru práce velmi zdařile srovnává veřejnoprávní a soukromé rozhlasové stanice v zemi, kde v Evropě má rozhlasové vysílání nejdelší tradici - ve Velké Británii a v České republice. Velkou pozornost věnuje i historii a rebrandingu stanice Vltava a její jakési paralely BBC 3 a analýze soukromých stanic, které se věnují prezentaci klasické hudby Classic FM a Radio Classic.

Podařilo se jí i shrnout hlavní poznatky do hutného závěrečného shrnutí na str. 58 : „*Všechny čtyři stanice si v minulosti prošly stejným problémem – ztrátou posluchačů. Všechny taktéž intenzivně řešily, jak z takové situace vyjít co nejlépe. Řešením pro ně byla změna a revitalizace programového schématu, které mělo přitáhnout i mladší generaci k žánru hudby, jenž pro ně není tolik populární, ale tím naopak zklamali stále posluchače. Za několik let ale dokázaly vybalancovat své cílové skupiny.*“

V samotném závěru práce ukazuje autorka, že přes dynamický vpád nových médií si rozhlas jako tradiční médium stále udržuje bytí samozřejmě v transformované podobě svoji funkci a důležitost na mediálním trhu. Možná bych jen více zdůraznil, že vedle rozhlasu (a zahraničního vysílání, které bylo možno poslouchat, od šedesátých let se rušily jen zprávy Svobodné Evropy a později už ani ty ne) zde byla dominantním médiem pro starší generaci od šedesátých let už televize (včetně rakouské a německé, které byly přijímány na části našeho území bez problémů).

Práci hodnotím jako velmi dobrou, kvalitní po všech stránkách. Je opřena o důkladné studium množství zdrojů a statistik a velmi úspěšná v interpretaci faktů. Jak jsem zmínil, při obhajobě bych rád debatoval o možnosti kvótování, jeho výhodách i nevýhodách.

Velmi rád navrhuji hodnocení A.

V Praze, 9. května 2022

Prof. PhDr. Jiří Štílec, CSc